

Samenvatting

Huiselijk geweld is een groot maatschappelijk probleem. Uit zelfrapportage-onderzoek blijkt dat 45% van de Nederlandse bevolking ooit slachtoffer was van dit delict. Om het fenomeen aan te pakken werd tussen 2002 en 2008 het interdepartementale beleidsprogramma *Privé Geweld – Publieke Zaak* uitgevoerd. Dit werd tussentijds verlengd tot 2011 (Ministerie van Justitie, 2002, 2008¹). Belangrijkste doel was om de ernst en omvang van huiselijk geweld te doen verminderen.

In 2013 deed het WODC voor het eerst onderzoek naar de recidive van plegers van huiselijk geweld. Het ging om personen die in de periode 2007-2009 werden vervolgd. Sinds enkele jaren kan een verdachte van huiselijk geweld bij een incident op last van de burgemeester maximaal 28 dagen uit huis worden geplaatst. Dit om verdere escalatie te voorkomen en een begin te maken met hulpverlening aan verdachte en slachtoffer. Onderzoek- en adviesbureau Regioplan voerde onderzoek uit naar de effecten van de uithuisplaatsingen in het kader van de *Wet tijdelijk huisverbod* (Wth) en vond aanwijzingen dat de recidive in de maanden na het incident bij uithuisgeplaatsten lager was dan in een controlegroep van huiselijk-geweldplegers (HG-plegers) zonder huisverbod (De Vaan et al., 2013²).

Dit rapport bespreekt de resultaten van een vervolg op het onderzoek van De Vaan en collega's, maar bevat ook een update van de recidivecijfers in de populatie van vervolgte plegers van huiselijk geweld. Regioplan hanteerde een relatief korte follow-upperiode en gebruikte gegevens van de politie om de recidive te meten. In dit onderzoek wordt de meting gebaseerd op gegevens opgenomen in de justitiële documentatie en worden alle HG-plegers minimaal twee jaar gevolgd.

Methode

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de WODC-Recidivemonitor en heeft betrekking op de terugval van personen die tussen 2007 en 2011 het delict pleegden. De gegevens zijn afkomstig uit de OBDJ, een gepseudonimiseerde versie van de justitiële documentatie. De recidive wordt berekend aan de hand van vier criteria: algemene recidive (elk nieuw misdrijf), ernstige recidive (misdrijven met een strafdreiging van vier jaar of meer), zeer ernstige recidive (een strafdreiging van acht jaar of meer) en speciale recidive, hier gedefinieerd als een nieuwe strafzaak naar aanleiding van huiselijk geweld. De dadergroep is als voorheen geselecteerd aan de hand van het OBDJ-veld 'maatschappelijke classificatie'. Uit eerder onderzoek bleek dat zo'n 80% van de vervolgte plegers van huiselijk geweld via dit veld te identificeren is.

Voor de effectmeting Wth is naast OBDJ-gegevens gebruik gemaakt van gegevens die zijn vergaard door De Vaan et al. (2013). De meting heeft betrekking op een steekproef van circa 100 uithuisgeplaatsten en evenveel HG-plegers die, om uiteenlopende redenen, niet uit huis werden geplaatst (d.i. de 'controlegroep'). Om het

¹ Ministerie van Justitie (2002). *Privé geweld – Publieke zaak: Een nota over de gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld*. Den Haag: Ministerie van Justitie.

Ministerie van Justitie (2008). *Plan van aanpak Huiselijk Geweld tot 2011: 'De volgende fase'*. Den Haag: Ministerie van Justitie.

² Vaan, K.B.M. de, Timmermans, M., & Homburg, G.H.J. (2013). *Effectief uit huis geplaatst? Effectevaluatie van de Wet tijdelijk huisverbod*. Amsterdam: Regioplan.

effect van de uithuisplaatsingen te meten is gebruik gemaakt van een quasi-experimenteel design. Bij het vergelijken van de recidive in beide groepen zal rekening worden gehouden met onderlinge verschillen in achtergrondkenmerken waarvan bekend is dat zij samenhangen met de kans op recidive.

Belangrijkste resultaten

Jaarlijks worden 6.000 tot 8.000 personen vervolgd vanwege het plegen van huiselijk geweld. De meerderheid van de strafzaken handelen om eenvoudige mishandeling (68%-73%), gevolgd door bedreiging (17%-19%). Psychisch geweld kwam met 2% zeer weinig voor in de registratie van justitie en ook de prevalentie van seksueel geweld lijkt laag. Meer dan 9 van de 10 daders zijn van het mannelijk geslacht. Ze zijn gemiddeld 35 jaar oud. Ruim 70% van de daders is voorafgaand aan de uitgangszaak al eerder met justitie in aanraking geweest. Gemiddeld had men al vijf eerdere justitiecontacten, het eerste vond plaats rond het 25e levensjaar. Onevenredig veel zaken deden zich voor in de arrondissementen Den Haag, Amsterdam en Rotterdam. De meest voorkomende afdoening was een werkstraf.

De huidige onderzoeksgroep vormt een select gedeelte van de totale populatie van HG-plegers. Lang niet alle incidenten worden onder de aandacht van het OM gebracht, dat hangt af van de ernst en de bewijsbaarheid van het gepleegde delict. Om deze redenen is er sprake van een ondervertegenwoordiging van psychische vormen van huiselijk geweld en bevat de onderzoekspopulatie relatief veel mannelijke daders (zij brengen vaker, ernstig fysiek letsel toe) van Nederlandse afkomst (in niet-Westerse bevolkingsgroepen is de meldingsbereidheid lager). Zedendelicten en gevallen van kindermishandeling komen weinig voor in de registratie. Zij worden vaak onder een andere noemer dan 'huiselijk geweld' in de justitiesystemen geregistreerd.

Inzoomend op de strafrechtelijke recidive van de vervolgte HG-plegers, blijkt dat het percentage 2-jarige algemene recidive gedurende de onderzoeksperiode is afgenomen van 37,2% in 2007 naar 33,2% in 2011. Alleen in het laatste jaar van het onderzoek, 2011, was een lichte toename van de prevalentie van recidive te zien. De cijfers zijn gecorrigeerd voor verschuivingen in de achtergrondkenmerken van de daders. Zij geven met andere woorden de netto-ontwikkeling in de terugval van de onderzoekspopulatie weer.

Naast een recidivemeting onder de vervolgte HG-plegers biedt dit rapport een effectmeting van de Wet tijdelijk huisverbod. Uit de resultaten blijkt dat de groep die uit huis werd geplaatst in de daarop volgende jaren géén lagere recidive vertoonde dan de controlegroep van HG-plegers zonder huisverbod. Bij deze vergelijking is rekening gehouden met onderlinge verschillen op een aantal achtergrondkenmerken. Eerder onderzoek onder dezelfde groepen wees een verschil uit ten gunste van het huisverbod, maar dit kon in het huidige onderzoek dus niet worden gerepliceerd.

Conclusie en discussie

Het is lastig te bepalen wat de precieze oorzaak is geweest van de geconstateerde daling van de recidive onder vervolgte HG-plegers. Mogelijk is de daderpopulatie in meer opzichten van samenstelling veranderd en konden we daar niet voor corrige-

ren. Het zou ook kunnen dat het dadergerichte beleid op het terrein van huiselijk geweld zijn vruchten heeft afgeworpen. Met maatregelen als de ontwikkeling van standaardscreeningsinstrumenten, de versterking van het aanbod van gedragsinterventies en hulpverlening, verbetering van de nazorg en de Wet tijdelijk huisverbod is er in de achterliggende jaren veel gebeurd. Met hetzelfde justitiebeleid is tegelijkertijd een betere signalering van gevallen van huiselijk geweld nagestreefd, de aandacht voor dit delict is sterk toegenomen. Dat maakt het des te opmerkelijker dat de recidivecijfers in deze populatie zijn gedaald. Aan de andere kant, bijna alle sectoren van de strafrechtspleging laten de laatste jaren een afname van de recidive zien (Wartna et al., 2014³). Het kan dus ook zijn dat het onderzoeksresultaat meer algemene oorzaken heeft.

Via een quasi-experimenteel design is aanvullend onderzocht of uithuisplaatsingen uitgevoerd in het kader van de Wet tijdelijk huisverbod, van invloed zijn geweest op de latere recidive van personen verdacht van het plegen van huiselijk geweld. Dat effect kon niet worden vastgesteld; er was geen significant verschil met een controlegroep in de periode van twee jaar volgend op het incident. Een uithuisplaatsing is primair bedoeld om rust te creëren in een crisissituatie. In de praktijk vormt het vaak het startpunt van een zorgtraject waarin de verdachte en het slachtoffer hulp krijgen aangeboden. In onze data zien we dat de HG-plegers die een tijdelijk huisverbod kregen opgelegd veel vaker in een traject van hulpverlening terecht kwamen dan de HG-plegers in de controlegroep. We zien echter ook dat de uithuisgeplaatsten in verreweg de meeste gevallen alsnog strafrechtelijk werden vervolgd. Het zou kunnen dat de vervolging het zorgtraject en de hulpverlening in de weg heeft gezeten en dat daarom een effect op de latere recidive is uitgebleven. Daarbij speelt ook een rol dat de huisverboden veelal zijn ingezet bij daders met een rijk strafrechtelijk verleden, zo blijkt althans uit onze onderzoeksgegevens. Dat is misschien niet de groep waarbij een effect op de latere recidive mag worden verwacht. Een tijdelijke uithuisplaatsing is een probaat middel om in te grijpen in een crisissituatie. Zo kan de onmiddellijke dreiging van verder huiselijk geweld worden afgewend. Om ook het recidivegevaar op langere termijn te reduceren kan het huisverbod wellicht beter worden ingezet bij personen die nog niet eerder in aanraking zijn gekomen met justitie. Nader onderzoek onder een grotere en meer diverse groep van uithuisgeplaatsten zou dat kunnen uitwijzen. Kandidaten voor het huisverbod kunnen via gevalideerde risicotaxatieinstrumenten als het RiHG, B-Safer of het triage-instrument 'veilig thuis' worden gescreend, zodat onderscheid kan worden gemaakt tussen personen bij wie het huisverbod alleen als noodmaatregel wordt ingezet en de groep waarbij daarnaast ook gerichte gedragsverandering wordt nagestreefd.

³ Wartna, B.S.J., Tollenaar, N., Verweij, S., Timmermans, M., Witvliet, M., & Homburg, G.H.J. (2014). *Terugval in recidive: Exploratie van de daling in de recidivecijfers van jeugdigen en ex-gedetineerden bestraft in de periode 2002-2010*. Den Haag: WODC. Cahier 2014-16.